

شکرگزاری

یگانه امینی

مقدمه

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «آنکه غذا می خورد و شاکر است اجر همان کسی را دارد که روزه (مستحبی) گرفته و بر گرسنگی صبر می کند و آنکه در رفاه است و برای عافیت خود شاکر است همان اجر کسی را دارد که گرفتاری پیدا کرده است اما صبر می کند و آنکه اهل بخشش است و (بخاطر این توفیق الهی) شاکر است اجر همان کسی را دارد که محروم است و قناعت می ورزد.» (کافی ج 2 باب شکر)

از مسائلی که فرهنگ اسلامی بر آن تأکید کرده و در قرآن و روایات به عنوان خصلتی ارزنده و نیک برای انسانها بیان شده شکرگزاری و سپاس از بابت نعمتهای الهی است. اسلام می خواهد افراد به درجه ای از یقین برسند که در هر حالی اعم از آرامش و یا روی آوردن مصائب شکر خدا را بجای آورند. بنظر می رسد که انسانها پس از دریافت نعمت، شکر بجای آورند اما عارفان و اهل معرفت معتقدند که حتی بلایی که انسان بدان گرفتار می شود جای سپاس دارد و شخصی که به ناراحتی مبتلا شده خداوند را حمد گوید که از میان بلاهای گوناگون به یکی از آنها گرفتار آمده است. علماء درجه شکر را از صبر برتر دانسته و گفته اند شکر از رضا برخیزد و ریشه صبر در ناپسندی نهفته است. شکرگزاری ریشه تمام سعادت ها و سرچشمه عظیم برکات الهی برای انسان است، که روز به روز انسان را به خدا نزدیکتر و پیوند عشق و محبت بندگان را با خدا محکم تر می سازد از این رو علیرغم بی نیازی خداوند، از روی حکمت و مصلحت بر بندگان ضروری و واجب گردیده است.

بنابراین حقیقت این است که شکرگزاری، به همین سادگی که بیان می‌کنیم نیست. به عبارت دیگر، شکرگزاری یک کار عبادی مهم است که باید اهمیت و روش درست آن را آموخت. درباره اهمیت شکرگزاری همین بس که مایه ثابت ماندن نعمتهای موجود ما و مایه زیاد شدن آنها می‌گردد و در مقابل، کفران نعمت یکی از شکلهای کافر بودن است. (بحار الانوار، جلد 68)

ارتباط شکرگزاری با افزایش نعمت به حدی زنده و سریع است که اولیای دین فرموده اند: "هیچگاه نمی‌شود که بنده در یاد خود شکر نعمتی را که خدا به او داده است به جا بیاورد مگر اینکه نعمتش افزوده می‌گردد قبل از اینکه شکرش به مرحله زبان هم برسد." (بحار الانوار، جلد 68)

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که کفر در کتاب خدا بر پنج وجه است که یکی از انواع آن کفران نعمت است.

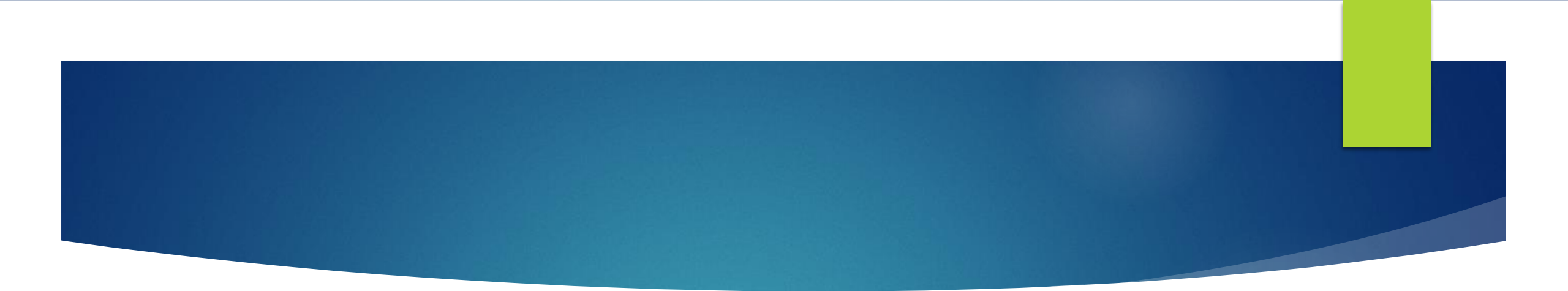
چند نکته قابل توجه

در وجوب شکر نعمت های الهی، توجه به چند نکته ضروری است:

1) لزوم شکر منعم امری فطری و درونی است که هر انسانی با رجوع به عقل و فطرت خویش در می یابد که در برابر هر کسی که به او خدمتی کرده یا نعمتی عطا کرده باید تشکر کند و گر نه از طرف عقل خود، مورد مؤاخذه قرار خواهد گرفت. با توجه به همین روحیه، وقتی انسان متوجه می شود که قدرتی بی همتا نعمت های مادی و معنوی بی شماری به وی عطا نموده، لازم می بیند که این قدرت لایزال را بشناسد، و از او تشکر کند. بنا براین وجوب شکر نعمت قبل از این که یک واجب شرعی باشد، واجب عقلی است.

2) وقتی نعمتی به ما می رسد یا یاد نعمتی می افتیم سجده شکر کنیم و اگر موقعیتمان مناسب نیست، صورت را بر دست گذاشته، "الحمد لله" بگوییم

اگر چه خداوند از شکرگزاری بندگان بی نیاز است، ولی به خاطر منفعت و مصلحت بندگان خود و به خاطر نتایجی مادی و معنوی و دنیوی و اخروی که برای شأن و منزلت انسان به همراه دارد، آنان را به شکرگزاری فرا خوانده است. در قرآن کریم پس از نوید افزودن بر نعمت های سپاسگزاران، کفران نعمت را موجب عذاب الهی دانسته است.

-
- 3) شکرگزاری ریشه تمام سعادت ها و سرچشمه عظیم برکات الهی برای انسان است، که روز به روز انسان را به خدا نزدیکتر و پیوند عشق و محبت بندگان را با خدا محکم تر می سازد از این رو علیرغم بی نیازی خداوند، از روی حکمت و مصلحت بر بندگان ضروری و واجب گردیده است.
- 4) بدون شک هیچ کس توان شکر نعمت های خدا را ندارد، و برترین شکر آدمی اظهار عجز و ناتوانی از شکرگزاری در برابر نعمت های او و عذر تقصیر به پیشگاه حق بردن است

راههای شکرگزاری به توصیه امام صادق علیه السلام

- ▶ هنگام استفاده از هر نعمتی توجه کنیم که خدا آن را به ما داده است و نیز "الحمد لله" بگوییم.
- (2) از کسی که به ما خوبی می کند و نعمت خدا به واسطه او به ما برسد، تشکر کنیم.
- (3) وقتی شخص معلول یا مشکلداری را می بینیم، با یاد سلامتی و آسایش خود خدا را حمد کنیم (البته به شکلی که آن شخص نشنود و رنجیده خاطر نگردد).
- (4) وقتی نعمتی به ما می رسد یا یاد نعمتی می افتیم سجده شکر کنیم و اگر موقعیتمان مناسب نیست، صورت را بر دست گذاشته، "الحمد لله" بگوییم. (کافی ج 2 باب شکر)

شکر از دیدگاه معصومین

► وظیفه شکرگزاری نعمتی است که بزرگان دین در کسبش کوشیده اند و خویش را بدان آراسته اند. از امام صادق(ع) روایت شده که رسول خدا(ص) در شبی که نزد عایشه بود در پیشگاه الهی سر تواضع فرود آورده و به عبادت و دعا مشغول شد، عایشه که این حالت را از پیامبر خدا دید به او گفت: یا رسول الله چرا خود را به زحمت می اندازی با اینکه خداوند تو را آمرزیده است نسبت به گذشته و آنچه آینده خواهی داشت. آن حضرت فرمود: ای عایشه نباید بنده شاکری باشم توفیقی که انسان به گاه شکر و عبادت به درگاه حق بدست می آورد نعمتی است ارزنده که خداوند او را بدان مفتخر نموده و لازم است به پاس این شکرگزاری به شکر دیگری پردازد

► چنانچه امام سجاد(ع) در مناجات شاکرین می فرماید: چگونه می توانم حق شکر تو را به جای آورم در حالی که همین شکر من نیاز به شکر جدیدی دارد و هر زمانی که می گویم الحمدلله. بر من فرض است که بخاطر همین توفیق شکرگزاری بگویم: الحمدلله

► حضرت علی(ع) در موارد متعددی به اهمیت شکر و فضیلت آن اشاره کرد و می فرماید: حمد و سپاس سزای خداوندی است که حمد را به نعمتها و نعمتها را به شکر پیوند زده و به ازاء نعمتها حمد را واجب کرده و شکر را سبب فراوانی آنها قرار داده، بر نعمت هایش او را حمد می کنیم چنانکه بر بلایش سپاسگزاریم

ثمرات شکرگزاری

- ▶ خداوند در قرآن آورده است «لئن شکرتم لازیدنکم ولئن کفرتم انّ عذابی لشدید» از اثرات قابل توجه شکر فزونی نعمت است و از اثرات کفر نعمت، عذاب پروردگار می باشد. با دقت در آیه فوق درمی یابیم که خداوند در برابر نعمت هایش نیازی به شکر ما ندارد گرچه دستور به شکرگزاری داده و اینکار موجب نعمت دیگری بر ما می شود، مهم این است که ببینیم حقیقت شکر چیست و بخشنده نعمت کیست؟ که این توجه و آگاهی قدم اول شکر و ثنا با زبان مرحله بعدی و از هر دو بالاتر اقدام و شکر عملی است
- ▶ افزایش نعمتهای خداوند که به شکرگزاران و عده داده شده تنها به نعمتهای مادی تازه منحصر نمی باشد. بلکه نفس شکرگزاری توأم با توجه خاص به خداوند و عشق به ساحت مقدس ربوبی است خود نعمتی بزرگ می باشد که موجب تربیت نفس و هدایت به مسیر حق می گردد

منابع

- ▶ سایت حوزه
- ▶ مجله معرفت نوشته مصباح یزدی
- ▶ صحیفه سجادیه